

Pred veliko nočjo, najbolje veliki teden, presneti moramo vino že v drugič. Zdaj pa že z manjšo dotiko z zrakom, po navadni pipi in brez vsega dodatka. Pred binkoštnimi prazniki presneti ga moramo pa v tretjič.

Kdor bode z letošnjim vinom tako ravnal, sme si biti v svesti, da se mu ne bode iz lepa pokvarilo, posebno boljše ne, in že celo ne, ako je ob trgatvi tako ravnal, kakor smo priporočali. Kdor ne verjame, ostani pri stari navadi, škodo zapiši pa sam sebi za uho.

Še nekaj je omeniti. Kaj nespametno je vino v poletnjem času po gorkih vinogradskih kletih (zidanicah) imeti. Vsak, kdor ima doma hladno klet, prepelji ga pred vročino domu. V gorki kleti, kakeršne so po naših vinogradih, mora se izpriditi v poletnjem času še močno alkoholnato vino, kaj bi se ne revčki, kakoršnih je letos žalibog dosti.

Drevje po zelenjadnih vrtih.

Čestokrat se prigodi, da prijatelj dobrega sadja nima primerne velikega prostora, kamor bi sadil drevje. Pri hiši ima pač zelenjaden vrt, a na teh 100—200 m^2 more posaditi največ štiri visokodebelna drevesa. Ta pa ne rode kmalu, kadar pa začno roditi, razrasla pa so že toliko, da jako ovirajo in kmalu tudi popolnoma uduše druge rastline, katerih bi se pa težko tvegalo posestnik malo zemlje. To marsikomu ni všeč, a pomagati si ne ve prav. Marsikdo pa pač ve, da bi bilo dobro v njegov vrtec pritlikavcev nasaditi. Dobi si torej cenikov. V njih bere o palmetah, kandelabrih, lirah, piramidah, kordonih itd. Naroči si torej taci dreves navadno od tod, kjer jih je najceneje dobiti. A povem mu lahko že naprej, da z drevesci ne bo zadovoljen, ker ceno blago ne more biti ob enem dobro. Dobil bo navadno zanikarno razstoča drevesa na lesnični, a ne na pritlični podlogi. Ta mu pa ne bodo dajala zaželenega sadu. — Zopet drug si bo pa naročil dragih pritlikavcev v raznih oblikah, a ne bo vedel, kako jih je treba oskrbovati. Pustil jim bode poljubno rasti, torej bodo tudi poljubno rodila. Zato pa je po naših vrtih res žalostnih pritlikavcev. Saj pa tudi ni čuda! Kje naj se pa zasobni posestniki vrtov nauče gojiti in oskrbovati pritlikavce, če izučeni naši vrtnarji z malimi izjemami še dandanes pritlično drevje obrezujejo spomladi s škarjami kakor gabrovo ali glogovo živo mejo?! Potem se pa jeze, da jim drevje ne cvete in ne rodi! Pomislijo pa ne, da takó obrezano drevje žene pač v les, a cvetja pa ne nastavi rado. — Vendar se bo pa tudi v tem na bolje obrnilo, kajti dandanes se za sadjarstvo vedno bolj zanimajo. In ščasoma bomo tudi po naših vrtih imeli pravilno vzgojene pritlikavce, a ne trohnelih češpelj.

A za začetek ne kaže naročevati preveč umetnih oblik, kajti te zahtevajo precej časa in truda, še več pa znanja. Za začetnike se mi zde najbolj primerne oblike za zelenjadne vrte: 1.) navpični kordoni, 2.) vretenaste

piramide in 3.) pa posebno še visoka debela na pritlični podlogi. Te oblike se dajo brez obširnega znanja in posebnega truda vzgojevati. Poleg tega se pa tudi lahko reče, da so glede rodovitosti najhvaležnejše. Prijatelju raznega sadja pa te oblike ugajajo tudi zato, ker ima na vrtu lahko toliko vrst sadja, kolikor debel stoji na njem. Na 200 m^2 lahko stoji 50 in več debel, ne da bi Bog ve kaj ovirala zelenjad in cvetice. Kdor hoče imeti kmalu sadja, kupi naj si že vzgojenih kordonov in vretenastih piramid. V drugem letu mu bodo že rodile. Poleg tega bo pa na njih ob enem videl vzgojo ter jih bo brez posebne težave sam lahko nadalje vzgojeval.

Visokih debel na pritlični podlogi pa ni lahko dobiti po drevesnicah. Vzgoji si jih lahko vsak sam iz dovolj visceih enoletnih požlahtnjenec ali pa iz slabo razraslih vretenastih piramid. V višavi 150 cm odloči pet očesec, ki bodo naredila krono. Najvišje bodi voditeljica, stranska naj bodo veje. Vsako prihodnje leto skrajšaj veje in voditeljico na polovico. Paziti pa moramo, da voditeljico skrajšamo na očesce, ki stoji prejšnjega leta očescu ravno nasproti, veje pa vselej na spodaj ležeče očesce. Prihodnji vejni kolobar naredimo lahko 30 cm nad prvim, ko ima pa krona nad 1 m premera, režimo voditeljico in stranske veje le še na par očesec, da ne žene toliko na les, nego na sad. Taka visoka debela imajo dosti prostora, če stoje 4—5 m narazen. Če pa so po 6 m narazen, postaviš lahko med nje še po eno vretenasto piramido. Same vretenaste piramide stoje naj po 1,5—2 m narazen, a navpični kordoni imajo pa dovolj prostora, če stoje po 50—60 cm vsaksebi.

Janko Žirovnik.

Razne reči.

* Odeje za goved. Okrožni zivinozdravnik Schlüter v Šlezviku priporoča zimske odeje za goved. Goved, pravi on, krmijo po zimi dobro in jo imajo v toplih hlevih (pa ne pri nas!) zato jej škoduje vlažno mrzlo vreme, ter boleha. Take odeje res precej stoje, a če se prav ravna z njimi, ohranijo se 10 let. Ti stroški so pa majhni proti velikim prednostim; kmetovalcu se kmalu izplačajo z boljšim zdravjem in z večjo mlečnostjo krav. To vse velja seveda le za kraje, koder posebno dobro strežejo govedi, pri nas pa goved gotovo ni omehkužena vsled predobre krme in dobrih hlevov, zato nam pa ni treba biti toliko skrbnim, saj je naša goved slabe oskrbe trikrat in večkrat manj vredna nego šlezviška. Kje so še časi, ko bodo pri nas goved odevali?!

* Pirika, po nekaterih krajih ornica, železna trava imenovana, je silno nadležen plevel, ter se da le z največjim trudom in s potrpežljivostjo pregnati. Vendar pa lahko ta plevel kaj koristno porabiš. Brežine, katere se vsled svoje zemlje in vodnih nalivov rade posipajo,

obsej s piriko, in korenine njene vzdržavale bodo brežino vedno v dobrem stanu. To delo pa tako le opravi: Brežino dobro priredi in prst ali kar je, dobro poteptaj. Korenine pirične razreži, zmešaj jih s prstjo, ilovico in kravjakom ter namaži s to zmesjo brežino. Ko se je ta maža nekoliko otrdila, potolči jo z lopato in potresi jo eden ali dva prsta na debelo s prstjo. Korenine od piričke se kmalu razrastejo po brežini in jo, da se ne odplazi, bolje varujejo nego vsaka druga naprava.

* **Kakoršna setev, taka žetev.** Angleži slujejo po celem svetu za razumne gospodarje. Do tega dobrega glasu so dospeli, ker za setev in saditev rabijo ali odbirajo doslednje najboljše semena. Zlasti slovi angleški gospodar Hallet v Brighthonu, njegovo postopanje je posnemanja vredno. On od bira vselej najlepša semena za setev in od novega pridelka zopet najboljše. Na ta način je v petih letih pšenicam svojim klasje podvojil, moknato vsebino rrnja potrojil in obrastek slami poosmeril. Dvajset let je Hallet nepretrgano ravnal na rečeni način z raznim žitom. Svoje izkušnje izraža kratko tako: Vsaka popolnoma pravilno vzrasla rastlina nastavi klas, ki ima več rodno, nego vsi drugi deli njeni, žito obrodi obilno. Ako odbiramo zaporedoma najlepša zrna za setev, dobivamo veliko več pridelka. Izprva kaže se zboljšanje precej, pozneje le polagoma in obstoji naposled, ko je prišlo do skrajne meje. Ako še posedaj odbiramo najlepših zrn za setev, dobimo semena, ki je stalno izvrstno in nekakšna posebna zvrst mej semen. Angleškega gospodarja lahko tudi pri nas marsikdo posnema, ako odbere in odloči posebno parcelo, kjer zmerom seje najlepša zrna. Od malega prehajaj na večje, in naposled bode sama najboljše roba za seme. Vetrov in vremena človek nima v svojej oblasti, da bi njegovim setvam vselej ugajalo. Toda vselej lahko odbira najboljše, najpopolnejše seme in tako vpliva na zboljševanje svojih pridelkov.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

141.

K Zambeziju in nazaj.

V Nev-Rushu 1873.

Ko sem bival in počival na transvaalskem ozemlju, ugibal sem, kamo naj se obrnem. Pred kaj časom je počila vest, da so za Lydenburgom osledili bogate zlate žile. Mikalo me je, da bi šel tje sreče iskat. Toda izvedel sem za gotovo, da je v Lydenburgu le malo zlata. Mimo tega so Kafri, lastniki one zlatonosne zemlje, pogнали vse diggerje. Ob enem so mi povedali, da si je Angleška prisvojila kos Slobodne države Oranjske, in

to one kraje, kjer so glasovita najdišča demantov. Sklenil sem iti k Vaalu na demantovo polje, pod varstvo Angleške.

Oh kaj vse sem pretrpel na tem povratku. Menil sem, da bode skoro po meni. Nekega dne, ko je solnce nemilo žgalo, kar nisem mogel vode dobiti. „Oh, žejen, žejen“, stokal sem. Moči so me zapuščale, krog in krog je bilo vse pusto, nikjer žive duše, nobenega bivališča človeškega. Na večer sem oslabil tako, da skoro nisem mogel nog vzdigati. Poskušal sem in poskušal, ali ni šlo, koj sem se sesedel. Solnce je zahajalo. Žalosten sem jemal slovo od njega, preverjen sem bil, da ga nikdar več ne bodem vidil vzhajati. „Oj solnce, krasno solnce“, prosil sem, „ko jutri ozariš zemljo česko, poljubi jo vso z zlatimi svojimi žarki, sporoči jej pozdrav, ki ga pošilja zvest sin bedno umirajoč v groznej samoti“. Še enkrat sem se spravil po koncu in lezel dalje. Na to se mi je stemnilo, zdelo se mi je, da šumi smrtni angelj s peroti nad menoj.

Ali gleda sreče! V daljavi sem zapazil svetlobo. Kaj je to? Ogenj! Prav gotovo. Lezel sem proti njemu, in ko sem blizu prilezel, razločil sem dvoje pokritih voz in zraven privezane vole. Malo v stran je stal šator. Okolu ognja so migale male postave Hotentotov. Kar se zakadi proti meni troje psov s strašnim lajanjem. Za njimi se pokažeta dva belca, eden je vpil po nemški na razljučene pse: „Dijana, Pluton, Elzas, nazaj, k meni!“ Eden pa je vprašal po angleški: „Kdo je?“ — „Dober človek!“ odgovoril sem. Na to on: „Ali ste Nemec?“ Jaz sem se zgrudil in nisem mogel spregovoriti. Samo kazal sem, da bi rad pil. Dobra gospoda sta koj uganila, kaj mi je. Eden je skočil k vozu in prinesel steklenico angleškega piva, ki mu velé „t-ale ale“. Oj, kolika slast suhemu grlu! Ali komaj sem si pogasil žejo, vzdignilo se je pivo; želodec je bil preslab. Ko sta to gospoda opazila, skuhalo so mi čaja; tudi ta pijača je šla nazaj. Dala sta mi mlečne kave, tudi kava ni ostala v meni. Na vse zadnje sta mi dala rudečega vina „pontaka“. Vino je pomoglo.

Odpočivši se malo sem začel počasi pripovedati, kako se mi je godilo. Zelo sta me milovala, pa tudi veselilo ju je, da sta me otela. To sta bila brata Teicha z Meklenoborške. Najstarejši brat ima veliko trgovino v Philipstownu v koloniji Kapskej, mlajša brata pa pogosto potujeta radi trgovine po transvaalskej zemlji. Usmiljena Samarijana sta me začela nagovarjati, naj potujem z njima. Kako sta mi ustregla! Ker sem bil ves zdelan, napravila sta zjutraj prostora na vozu, a sama sta peš šla. Na obeh vozeh je bilo dosta raznih stvari, ki sta jih nakupila od Kafrov in boerov transvaalskih. Teicha sta mi povedala, da hoče philipstownski brat postaviti trgovski stan na demantovem polju, in je njima naročil, da gresta tje in učinita potrebne priprave. Šel sem z njima. Ko smo prišli na mesto, postavila sta začasno platnen šator. Plehat stan sta naročila s Porta Elizinega.